

● Pordány László hívta Szegedre

„Roppantul élvezte a tanítást”

Az elnök és a rektor kézfogása 1996. október 12-én. Hetvenöt éve települt át Szegedre a kolozsvári egyetem... (Fotó: Nagy László)

A szegedi tudományegyetem egykori polgárai közül sokan emlékeznek Göncz Árpád óráira. Műfordítás szemináriumaira nemcsak a tolmácsolók jártak be, hanem más bölcsészszakosok, jogászok és tanárok is. A fordítóképzés viszonylag nyílt légkörben olyan dolgokról is szó esett, amelyeket ma úgy neveznek: sorskérdések. Göncz Árpádot a hetvenes évek végén a szegedi tolmács- és fordítóképzés szervezője és vezetője, Pordány László hívta tanítani Szegedre.

– Az oktatás spektruma a hétköznapi szövegek fordításától a szépirodalomig terjedt. Szükségünk volt valakire, aki magas szinten művelte a műfordítást. Göncz Árpád akkor már maga mögött tudta – hogy csak egy példát mondjak – a teljes Golding-életművet. Másfél méter egymás mellé rakva, láttam a könyvespolcán Budapestben. Hívtam, hogy jöjjön Szegedre tanítani. Azonnal és szívesen igent mondott. Nem volt akkoriban állásban, így a JATE bölcsészkarának oktatója lett. Sajnos, a képzés nem volt hosszú életű, általam azóta sem ismert okok miatt egyik napról a másikra megszűntették. De amíg tartott a képzés, Göncz Árpád mindvégig tanított; műfordítási szemináriumokat vezetett. Az általa elvetett mag szépen kikelt, hiszen minden évfolyamban voltak olyan hallgatói, akik később műfordítók lettek. Ők, az egyetemről kikerülve, évekig tartották vele a kapcsolatot. Továbbképzésre jártak fel hozzá, irodalmi fórumokra vitte őket.

● **Aktív résztvevője volt Göncz Árpád az egyetemi közösségnek?**

– A képzésnek meglehetősen családias jellege volt, hiszen kis létszámú volt a hallgatóság és az oktatói gárda is. A tanárok is szoros

baráti kapcsolatban voltak egymással, így Göncz Árpáddal is. Gyakran gyűltünk össze Göncz Árpád körül, nem egyszer Szeged környéki tanyákon. Mindenki kereste a társaságát, szívesen hallgatta őt, mert igen erős erkölcsi tartás és bölcsesség sugárzott belőle. A szakmai kérdéseken túlmutató folyamatos szellemi kommunikációban voltunk egymással.

● **Tudtak akkoriban egymás politikai, ideológiai nézeteiről?**

– Annak ellenére, hogy politikai értelemben is szabadabb szellem uralkodott itt, mint e körön kívül, aktívan nem politizált senki. Meg sem fordult akkoriban a fejünkben, hogy lesz egy rendszerváltás, amikor politikai szerepet lehet majd vállalni. Azt viszont biztosan lehetett tudni, hogy ha netán bekövetkezne a fordulat, akkor Göncz Árpád a rendszer-váltók táborába fog tartozni, határozottan szembenállva a régi rendszerrel. Azt viszont már nem tudtam volna megjósolni, hogy a magyar demokrátiának szellemi élet

szakadása esetén melyik táborba tartozna. Az természetesen meg sem fordult a fejemben, hogy Göncz Árpád egyszer az első közjogi méltóság lehet, hiszen akkoriban, ha valakinek voltak is politikai ambíciói, erkölcsi megfontolásból nem vállalt politikai, közéleti szerepet abban a rendszerben. Kettőnk közül ő volt a bátrabb. Egyszer azon kaptuk magunkat, hogy autóban ülünk, vagy az ő rozottan Wartburg-jában, vagy az én Volkswagen „bogaramban”, és egy illegális Jurta színházbeli politikai találkozóra megyünk. Én javasoltam, hogy kicsit távolabb parkoljunk, hiszen akkoriban az autókat is figyelték. Ő azt mondta: – Öregem, most már teljesen mindegy. És ott parkoltunk közvetlenül a színház mellett.

● **Jó barátságban voltak?**

– Tekintettel a köztünk levő korkülönbségre, atyai barátomnak éreztem őt abban az időben, és azt hiszem, a barátság kölcsönös volt. A beszélgetéseink jórészt úgy történtek, hogy ő mesélt, és

én hallgattam. Én fiatal ember voltam, ő pedig már akkor nagy élettapasztalattal és mély bölcsességgel rendelkezett. Sajnálom, hogy eltérő politikai nézeteink mára eltávolítottak minket egymástól.

A szakmai kapcsolatunk is jó volt annak idején, szívesen dolgoztunk együtt. Ő, amellet, hogy jól érti az angolt, nagyon magas szinten ismeri és használja a magyar nyelvet. Köztudott, hogy a fordítóknak azt a nyelvet kell kiválóan tudnia, amelyikre fordít. Göncz Árpádot többek között a magyar nyelv teljes birtoklása, nyelvérzéke szókincse, stílusa tette élővilági műfordítóvá.

● **Miről beszélgettek?**

– A fordítóképzés viszonylag nyílt légkörben az irodalom, a társadalomtudományokon keresztül olyan dolgokról is szó esett, amelyeket ma úgy nevezünk: sorskérdések. Mivel prominens '56-os volt, ez volt a leggyakrabban visszatérő téma a társaságában.

● **Hogyan beszélt '56-ról?**

– Érdekes módon, akkoriban sem hangoztatta forradalmár elkölözöttségét, és később sem, amikor már mindenki nyíltan beszélt erről. Ez valószínűleg összefügg az ő általános beállítottságával; van benne valami alapvető, biblikus megbocsátó készség.

● **Milyenek voltak az irodalmi nézetei?**

– Azt hiszem, számára az irodalom eszköz volt, és nem úgy tekintett rá, mint valami önmagában való, mindentől elvonatkoztatott művészeti jelenségre. Ez fontos distinkció. Úgy vélem, Göncz Árpád nem hisz az irodalom – akár jó értelemben vett – öncélúságában. Nem véletlen, hogy bár a műfordítás mellett komoly írói munkálkodást végzett, az irodalomon kívül sok egyéb érdekelt, így a politika is. Feltételezem, hogy politikai szerepe miatt évek óta szüneteltetni kénytelen irodalmi tevékenységét.

● **Szeretett Göncz Árpád tanítani?**

– Rettegősen élvezte a tanítást. Újdonság volt az életében, nagyon szerette a hallgatókat, és a gyerekek is őt. Jól tanított, annak ellenére, hogy természetesen nem volt módszertani felkészültsége. Hetente egyszer jött le, néha még aznap visszautazott, máskor Szegeden maradt. A mai napig azt mondja, hogy kellemes emlékei vannak a szegedi időszakról. Tavaly itt járt, éppen ebben a szobában beszélgettünk arról, hogy megint kellene fordítóképzést szervezni.

● **Milyen tulajdonságaira emlékszik vissza azokból az időkben?**

– Kedves, szerény, barátságos, közvetlen ember volt – ezt mindenki érzékelte körülötte. Igen tiszteletre méltó, hogy ezeket a tulajdonságait a mai napig megtartotta, pedig a legtöbben megváltoznak az övéhez hasonló helyzetben. Ő ellenállt ennek, és ez nagyon szép dolog.

Göncz Árpádot a magyar nyelv teljes birtoklása tette élvonalbeli műfordítóvá. (Fotó: Enyedi Zoltán)

● „Megéri neked az elnökösködés?”

Göncz Árpád mit sem változott

Lippai Pál és Göncz Árpád a nyolcvanas években mint tanár és diák ismerték meg egymást. Az ügyvéd a JATE tolmácsképzésére „behallgatva” járt Göncz Árpád műfordításszemináriumaira. Később, Szeged polgármestereként, többször fogadta a köztársasági elnököt. Mint mondja, nyíltság és közvetlenség tekintetében Göncz Árpádot sem a közben eltelt idő, sem az új szerep nem változtattott.

– Amikor a JATE angol tolmács és fordító szakára jártam, az utolsó évben műfordítást hallgattam a tizenkét tagú csoport. A szigorú nyelvi órák és a mindennapos dolgozatok után teljes felüdülést jelentett Göncz tanár úr megjelenése. Az ő órái mindig vidám, oldott hangulatban és partneri viszonyban zajlottak. Az órák után, amikor nagy beszélgettünk vele egy pohár sör mellett. Ő úgy gondolta, nem szabad, hogy a diáknak az egyetem elvegye a kedvét, ennek megfelelően nem is adott negyvennél rosszabb osztályzatot. A legnagyobb élményt vele kapcsolatban mégis a sör

melletti kötetlen beszélgetések jelentették. Az egész csoportot lenyűgözte közvetlensége, tájékozottsága, ba-

hogyan az elnöki biztonsgági szolgálat előkóstolója csöngetett be oda tévedésből. Ez a történet igencsak emelte a vacsora hangulatát.

A másik emlékezetes látogatása abban az időben történt, amikor igen sokan, szervezeten támadták őt – emlékezzünk csak arra a bizonyos szégyenteljes október 23-ra. Szegedre vártuk, március 15-re. Amikor megérkezett a Klauzál térre, az emberek szinte szimpátiatüntetést rendeztek mellette. Mindenki oda akart menni hozzá, kezét fogni vele. Polgármesterként igen jó érzéssel töltött el, hogy Szeged így fogadja a köztársasági elnököt.

Tudom, hogy a politikusok közül sokan ellentmondásosnak tartják a köztársasági elnök szerepét. Am nem szabad elfelejteni, hogy más volt a szerepe az első négy évben, és más most. Ha megnézzük más európai államokban az elnök tevékenységét, különösen ott, ahol az elnök más pártérmekkel van, mint a kormány, láthatjuk, mennyire fontos az elnök kiegyenlítő szerepe. Messze nem értek egyet azokkal, akik az elnök szerepének csökkentését kívánják.

Megdöbbenő és tiszteletre méltó Göncz Árpádban, hogy személyiségében semmiféle változást nem okozott, hogy tanárból, műfordí-

Angol fordító-tolmács szak

Harmadik szakként IV. éveseknek

Fordítási gyakorlatok /magyarra/. Heti 4 óra. Később meghatározandó időben és helyen.

Vezetők: NOVÁK GYÖRGY tanársegéd

GÖNCZ ÁRPÁD meghívott előadó

A szegedi bölcsészkar 1986–87-es tanrendjéből

ráságossága. Ezekben a beszélgetésekben persze nem elsősorban a műfordításról esett szó, hanem a világ minden dolgáról, ami az akkori egyetemi hallgatókat érdekelt.

Akkoriban még Göncz Árpád sem gondolhatta, hogy viszonylag rövid időn belül mekkora változás történik majd ebben az országban. A változások bekövetkeztek, Göncz Árpád köztársasági elnök lett, engem pedig polgármesterré választottak. Új szerepünkben azután ismét találkoztunk néhányszor. Többször tett Szegeden hivatalos látogatást, és egyik alkalommal sem mulasztotta el, hogy benézzen a város házára. Ilyenkor felemlegettük az egyetemi éveket, amelyek mindkettőnk számára sokkal könnyebb, kevesebb felelősséggel járó időszakot jelentett. Az első találkozáskor meg is lepődtem, mert az egykori Göncz tanár úr bizony, megfogya és láthatóan fáradtan jött el Szegedre.

Két látogatása maradt számomra igen emlékezetes. Egyszer az önkormányzat újszegedi vendégházába vártuk őt vacsorára. Egy programja miatt kicsit késve érkezett. Amikor megjött, az egyik rendező elmesélte, hogy a szomszédos, az önkormányzatánál jóval mutatósabb házba becsengetett egy illető, és a vacsora után érdeklődött. Már a konyhában voltak a házigazdával együtt, amikor kiderült,

többől köztársasági elnökké lett. Szinte csodálatos, hogy ugyanolyan közvetlen, érdeklődő és fogékony ember maradt. Ugyanúgy szeret most is történeteket mesélni, mint annak idején. Amikor tavaly itt járt az egyetem hetvenöt éves évfordulóján, és összejöttek a régi tanítványok, mindenki ugyanúgy tegezte mint korábban, és senkinek nem jutott eszébe akár egy lépés távolságot tartani. Az egyik volt csoporttársunk azt kérdezte tőle: *Árpi bácsi, megéri neked ez az elnökösködés?* Egy pillanatig nem volt megütközve. Azt mondta, hogy őt erre választották, ennek neki meg kell felelnie. Semmiféle változást nem lehetett észrevenni rajta. Ugyanaz a közvetlen, nyitott ember maradt, amilyennek én annak idején megismertem. Egyetlen emberrel találkoztam rajta kívül, aki évtizedeken keresztül ugyanolyan közvetlen és érdeklődő maradt, ez pedig Hankiss Elemér. Amikor már tévéelőnök volt, és Göncz Árpádhoz hasonlóan rengeteg támadásnak volt kitéve, akkor is ugyanolyan közvetlen érdeklődéssel fordult mások felé, mint annak előtte. Számunkra az első kérdés mindig az, hogy *„Mi van veletek, mi újság Szegeden, hogy vagytok?”* Ezek egyiküknél sem formális kérdések, hanem őszinte érdeklődés van mögöttük. Nagyon örülök, hogy két ilyen értékes emberrel találkozhattam.

K. G.

Keczer Gabriella